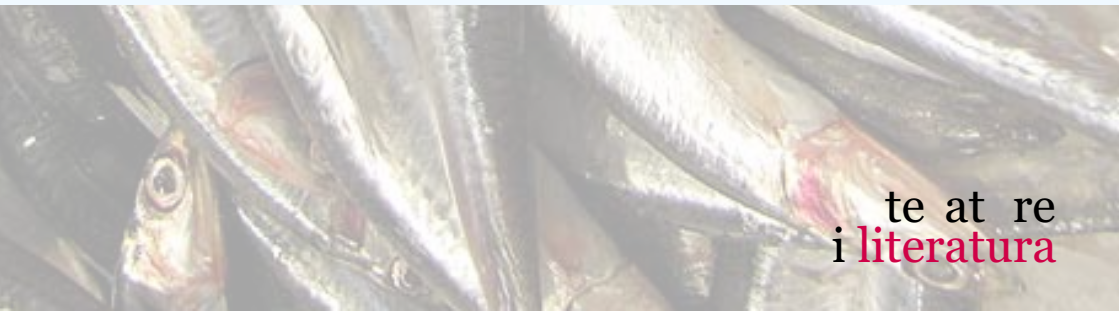

Tot assajant El Cafè de la Marina

te at re
i literatura

Índex

- 1 Introducció p. 4
- 2 Josep Maria de Sagarra p. 5-8
- 3 El Cafè de la Marina p. 9-10
- 4 Tot assajant El Cafè de la Marina. p. 11
- 5 Fitxa artística p. 12
- 6 Activitats d'aproximació p. 15-16
- 7 Activitats de conclusió p. 17-24
- 8 Anàlisi dramàtic p. 25-26

Aquesta guia pedagògica és gratuïta per
els Instituts i Escoles que vindran a veure
les obres del projecte Teatre i Literatura.
És exclusiva per aquest projecte i no es
podrà utilitzar amb fins lucratiu.

Introducció

La guia que teniu a les vostres mans és un complement de l'adaptació que el projecte Teatre i literatura fa de l'obra teatral [El cafè de la Marina](#). Un assaig teatral ens endinsa en l'essència de l'obra de Josep Maria de Sagarra i, alhora, ens mostra com funciona el teatre per dins. Teatre dins del teatre. Un joc de miralls d'infinites perspectives literàries.

L'objectiu d'aquesta guia és literari. Si la literatura és un art que utilitza com a matèria primera la paraula i el llenguatge... No hauria de ser aquesta la matèria ideal per aproximar-nos al fet literari? Nosaltres considerem que pot existir un abans i un després de la representació. Les següents pàgines ofereixen informació i proposen activitats amb la finalitat de provocar el debat i la reflexió al voltant del teatre i la literatura. Volem aproximar-nos a la literatura parlant de literatura.

Aquesta guia conté dos tipus d'activitats: les d'aproximació i les de conclusió. Les primeres estan pensades per realitzar-se abans de la representació; les segones, després d'aquesta. Les activitats són obertes i es recomana fer-les en parelles o petits grups, de forma que es puguin treballar oralment i pública a la classe.

Josep Maria de Sagarra

5 Josep Maria de Sagarra i Castellarnau va néixer a Barcelona el 5 de març de 1894. Al 1910 va començar a estudiar dret a la Universitat de Barcelona i es va llicenciar al 1914, el mateix any de la publicació de seu primer llibre de poemes. Un any abans havia guanyat l'Englantina d'or dels Jocs Floral de Barcelona, un important certamen literari, amb l'obra *Joan de l'Ós*. Durant aquesta època va formar part de la penya literària de l'Ateneu barcelonès i va participar activament a les tertúlies literàries de la ciutat. Aviat es convertiria en un popular poeta.

Al 1916 es va traslladar a Madrid per ingressar a l'*Instituto Diplomático y Consular* però va abandonar els seus estudis per dedicar-se a la literatura. A la capital va conèixer alguns del personatges literaris més importants del moment –Juan Ramón Jiménez, Pedro Salinas...– i va participar a tertúlies com la *Pombo*, dirigida per Ramón Gómez de la Serna. De retorn a Barcelona rep l'encàrrec d'escriure una obra teatral pel Teatre Romea, l'espai més important de teatre en català. Neix així *Rondalla d'esparvers* estrenada el 1918.

Al 1919 José Ortega y Gasset li proposa ser corresponsal del diari *El Sol* a Berlín. Segarra accepta la proposta i s'incorpora al món del periodisme. Aquest mateix any es publica la seva primera novel·la: *Paulina Buxareu*.

En tornar a Barcelona l'any 1921, Josep Pla, íntim amic de Sagarra, el convida a passar una temporada a la Costa Brava. La bellesa del paisatge inspira al nostre poeta qui plasma aquesta experiència al poemari *Cançons de rem i vela* publicat al 1923.

Paral·lelament s'estrenaven comèdies costumistes –*L'estudiant i la pubilla*, *El jardinet de l'amor*– que van reportar a l'autor un important èxit popular. Al 1926 es va estrenar el poema dramàtic *Marçal Prior* i el 1928 va publicar la seva segona novel·la: *All i salobre*, ambientada al món mariner i que va ser rebuda amb certes reticències per la seva cruesa descriptiva. Conscient de la seva importància dins de la literatura catalana, Sagarra comença a reflectir a les seves obres les aspiracions nacionals catalanes. Així apareixen obres poètiques com *El comte Arnau* al 1928 o *Poema de Nadal* al 1931. Aquest últim any torna a guanyar l'Englantina d'or amb el poema *Abril*. Hem de recordar que aquest premi es lliura a la millor composició poètica de tema patriòtic.

Josep Maria de Sagarra

7 A principis dels anys trenta s'inicia el període de plena maduresa de Sagarra com a autor teatral. Alguns poemes dramàtics com *La filla del Carmesí*, *La corona d'espines*, *L'Hostal de la Glòria* o *El Cafè de la Marina* el consoliden com el dramaturg més exitós del seu temps que ha estat capaç de crear un nou model teatral que barreja el drama, la comèdia de costums i la cançó popular catalana. L'any 1932 publicà *Vida privada* obra amb la qual conclouria la seva faceta de novel·lista. La novel·la va escandalitzar alguns membres de la societat catalana que s'hi van sentir al·ludits.

L'any 1936 va esclatar la Guerra Civil i Sagarra va deixar Barcelona per refugiar-se a Port de la Selva amb la seva promesa Mercè Devesa. Finalment, un cotxe de la Generalitat escortat per homes armats el va portar a la frontera francesa. Com molts d'altres, Josep Maria de Sagarra es convertí en un exiliat. Aquest mateix any es va casar amb la seva promesa a París.

Quan l'exèrcit nazi ja ocupava una part important de França, Sagarra torna a la Espanya franquista que poc tenia a veure amb el país que l'autor

havia conegut. En aquesta època va participar en la vida política i cultural clandestina. Davant de la impossibilitat d'estrenar o publicar es dedica a la traducció de la *Divina Comèdia* de Dante i de les obres de Shakespeare. Poc a poc, però, es va introduir als àmbits de la cultura oficial. L'any 1942 treballava per l'*Institut d'Estudis Catalans*. El 1946, moment en que ja es podia representar teatre en català, es tornà a portar a escena *L'Hostal de la Glòria*. Sagarra reprèn la seva labor dramàtica i intenta escriure un teatre més contemporani de caire existencialista amb les obres *El prestigi dels morts*, *La fortuna de Sílvia*, *Galatea* i *Ocells i llops*. No obstant, aquestes obres no van convèncer al públic i Sagarra va recuperar les exitoses i antigues fórmules teatrals. Entre 1949 i 1952 va estrenar algunes de les seves obres més conegudes: *L'hereu i la forastera*, *Les vinyes del Priorat* i *L'alcova vermella*.

L'any 1954 va començar a escriure unes magnífiques *Memòries* i va estrenar *La ferida lluminosa*, drama religiós amb el qual va obtenir un extraordinari èxit i pel que va ser guardonat amb el *Premio Nacional de Comedia*. L'any 1960 va acceptar la *Gran Cruz de Alfonso X el Sabio* que el govern espanyol li va concedir. Va morir a Barcelona el 27 de setembre de 1961.

El Cafè de la Marina

9 El Cafè de la Marina es va estrenar el 14 de febrer de 1933 al Teatre Romea. Josep Maria de Sagarra ja era un autor molt popular a Catalunya. Les seves obres agradaven molt al públic i, de fet, va ser el dramaturg més exitós dels anys vint als escenaris catalans. Va ser el que avui considerariem un autor comercial que entenia el teatre, principalment, com un entreteniment.

L'acció es desenvolupa en un únic espai: l'interior d'una taverna d'un poble català de pescadors de començaments del segle xx. El referent real d'aquest espai podria ser un cafè del Port de la Selva –poble que el nostre autor coneixia molt bé- i el referent literari més clar el trobem a la trilogia portuària del dramaturg Marcel Pagnol, que el mateix Sagarra havia traduït pels escenaris catalans.

El cafè és el punt de trobada dels personatges que podem classificar en tres grans grups: la família que regenta el cafè, formada per Libori i les seves dues filles Caterina i Rosa; els que passen pel local, els pescadors i les seves famílies (Claudi, Salvadora, Luard, Rufí, Rufina...) i la gent de «fora» del poble (Bernat, l'artista...).

L'acció segueix l'estructura de plantejament nus i desenllaç i ens porta cap a un previsible final feliç (tot i que ell mateix es lamentava de no haver-se atrevit a proposar un final més coherent amb la situació real que es planteja. Les qüestions polèmiques se les deixava per les novel·les i els articles).

L'obra planteja el clàssic conflicte dramàtic del triangle amorós. Un comerciant vell i ric s'encapritxa d'una de les filles del propietari del cafè. El pare de la noia, per les circumstàncies personals de la Caterina, vol que aquesta es casi amb ell però ella està secretament enamorada d'un jove pescador pobre.

Al voltant d'aquest triangle s'exposen tot tipus de temes: l'avortament (pràctica totalment prohibida en aquell temps); la soledat; la misèria de la vida al mar; la maledicència; el masclisme i la misoginia; les oposicions entre el camp i la ciutat, la tradició i la modernitat...

Un retrat costumista de l'ambient d'un poble pescador de l'època que va obtenir un considerable èxit al 1933 i que s'ha convertit en tot un clàssic .

Tot assajant El Cafè de la Marina

11

Una companyia de teatre es proposa portar a escena l'obra [El Cafè de la Marina](#). Després d'uns quants dies de treball, decideixen de fer un assaig obert al públic. Durant aquest, es representen les escenes més importants per a la trama de l'obra, amb les contínues intervencions del director que es converteix així en un personatge més.

Aquesta adaptació s'apropa a l'obra teatral de manera més didàctica centrant-se en els conflictes dramàtics principals de l'acció, extreient l'essència del missatge de l'autor i oferint-nos, a la vegada, una visió del treball per portar una peça de teatre a l'escenari.

Fitxa artística

Direcció del projecte

Frederic Roda Fàbregas

Direcció escènica

Frederic Roda Fàbregas

Dramaturg

Jonay Roda Férez

Coordinadora del projecte

Francina G. Ars

Actors/actrius

Agustí Sanllehí

Laura López

Miquel Noguera

Frederic Roda

Disseny de llum i so

Marc Martin

Producció

Teatre de Ponent S.L.

Guia didàctica

Antonio G. Funes

Activitats d'aproximació

1

El *Cafè de la Marina* és una obra ambientada en un cafè (taverna) d'un poble de pescadors dels anys trenta del segle passat. Si haguéssiu de dissenyar un escenari per l'obra... Com us l'imagineu? Quins mobles hi hauria? Quins objectes? Com anirien vestits els personatges? Quines begudes i aliments s'hi servirien? (Podeu dibuixar un esbós d'aquest escenari). On creieu que estarà ambientada l'adaptació *Tot assajant el Cafè de la Marina*.

2

En aquella època, un cafè era el lloc on la gent es trobava i relacionava. Quins són els espais actuals on la gent es troba i es relaciona? Creieu que en un poble de pescadors d'aquella època es coneixia i respectava la intimitat de les persones que hi habitaven? Actualment es coneix i es respecta la intimitat de les persones?

3

Classifica els següents termes que apareixen a *El Cafè de la Marina* segons siguin mots del món de la pesca o noms de peixos. Si és possible completeu l'exercici buscant imatges.

antena, anxova, arjau, artó, boguet, calar, clavellada, congre, déntol, encesa, escorpra, estibar, franquet, gallimó, grot, malarmat, morena, ormeig, orsar, palangre, roger, sàgola, senyora, tranyina, vaca, verat, vogar.

4

El senyor Bernat, el comerciant ric i vell que pretén la Caterina, viu a Banyuls. Sabríeu ubicar aquesta població al mapa? A quin país pertany? Quin dialecte es parla en aquest municipi?

Activitats d'aproximació

5

Caterina, la protagonista de l'obra, és una dona marginada perquè ha avortat. Considereu que aquest és un motiu justificat actualment per marginar a una dona? Quina devia ser la situació de la dona en aquella època? Creieu que, avui dia, existeix un consens social respecte a l'avortament? Busca alguna notícia d'actualitat en la que es parli d'aquest tema.

6

Claudi, el pescador enamorat de la Caterina, té intenció de marxar cap a Amèrica. Per què penseu que un home d'aquella època voldria emigrar? Creieu que ara existeix gent que voldria emigrar?

7

Libori, pare de la Caterina, vol que aquesta es casi amb un home ric però al que la noia no estima. L'objectiu del pare és que la seva filla tingui una bona vida. Considereu correcta l'actuació d'en Libori?

8

Si poguéssiu entrevistar a un actor o a una actriu... Què li preguntaríeu? Prepareu una bateria de preguntes. Al final de la representació podreu plantejar algunes d'aquestes preguntes als actors i actrius.

Activitats de conclusió

1

Inventeu un títol alternatiu per l'obra [Tot assajant el Cafè de la Marina](#). (Escolliu el que més agradi a la classe sotmetent-ho a votació popular)

2

Quins aspectes de l'obra considereu que poden interessar al públic del segle XXI? Com adaptaríeu l'obra al segle XXI? On es desenvoluparia l'acció? Com serien els personatges?

3

L'obra té un final feliç. Penseu que a la realitat d'aquella època el final hauria estat aquest? Imagineu un final alternatiu.

4

Amb quin personatge us sentiu més identificats? Per quins motius?

5

Quines diferències trobeu entre l'obra original [El Cafè de la Marina](#) i l'adaptació, [Tot assajant el Cafè de la Marina](#), que heu vist? Heu trobat a faltar algun moment o personatge que considereu important? Quin?

Activitats de conclusió

CATERINA: [...] No has pensat que entre aquestes criatures n'hi hagi un de teu; ben teu i del teu home, que tu te l'has criat, que l'ensenyaves a caminar, el nom de cada barca i el nom de tot l'ormeig de la botiga i del peix i de la mar... [...]

Acte primer. Escena VIII

CATERINA: Jo sóc d'aquest cafè, i sóc d'altres coses, sóc dels meus mals, que quan l'escorpa et punxa t'hi deixa el seu senyal tota la vida. Jo ric i estic contenta, i jo no em queixo, i ho faig per ma germana; quina culpa té la rosa del tràfec que a mi em passa? Que es casi, i visqui, i tingui fills, la Rosa, ella que pot i troba qui l'estima!

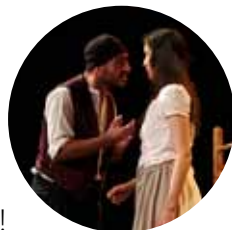
Acte primer. Escena x

Caterina parla amb la Gracieta i la Maria, dones del poble i amb la Rosa, la seva germana...

- De què parla Caterina en el primer fragment? Amb què somia i per què?
- Què vol dir l'expressió «quan l'escorpa et punxa t'hi deixa el seu senyal tota la vida»?
- Com imagines el caràcter de la Caterina a partir d'aquests fragments?

Activitats de conclusió

CLAUDI: [...] Princesa, ja saps què diuen els valents del poble? Doncs que la noia del cafè va anar-se'n no pas per enterrar la seva tia ni per res de diners... Quin rom més magre!

CATERINA: Claudi, quan beus t'allargues de la llengua i parles per parlar; més val que callis... [...]

Acte primer. Escena XIII

CATERINA: [...] Jo no ho volia pas; va ser el meu pare. I ella, la tia, que l'hi aconsellava... Compreneu: jo, la meva criatura, mal que tingués l'estampa d'aquell brètol, la volia per mi... [...]

Acte primer. Escena XVI

*Caterina i Claudi discuteixen quan aquest últim arriba borratxo al cafè... unes escenes més tard Caterina es confessa davant **Salvadora**, la mare de **Claudi**.*

- Què insinua Claudi?
- Tenint en compte el final de l'obra i el comportament posterior de Claudi. Per què creieu que es comporta d'aquesta manera amb la Caterina?
- Quin acte reconeix la Caterina davant la Salvadora? A qui culpa del que ha fet? A qui es refereix quan parla «d'aquell brètol»?

Activitats de conclusió

BERNAT: [...] Sum pas jueu, sum pas una rascassa...
No és mal profit que vus devingui gendre

LIBORI Però així, de sobtat, un no hi comptava...

BERNAT: Gent d'aferes sum naltres, veu pulida,
dit i pastat cum lo gató

LIBORI Ui les dones
no són ben bé com els quintars d'anxova,
ni són ben bé com el raïm. Se'n parla...
Si ella hi ve bé..., per mi no em desagrada...

Acte segon. Escena vi

Libori pare de Caterina, parla amb el senyor Bernat a qui ha convidat a la boda de la seva filla petita, la Rosa.

- Què li proposa el senyor Bernat a Libori?
- Us sembla que el Libori és «innocent» en tota aquesta qüestió?
- Creu realment el Libori que «les dones no són ben bé com els quintars de anxova»?
- Quines peculiaritats trobeu a la llengua del senyor Bernat?

Activitats de conclusió

- LIBORI:** [...] Què et sembla el banyulenc?
- CATERINA:** [...] Què us diré! No m'interessa el banyulenc. Tampoc m'hi he fixat massa.
- LIBORI:** Doncs, noia, jo et demano que t'hi fixis...
- CATERINA:** [...] Bé, bé, expliqueu-ho tot d'una vegada. Què vol dir el banyulenc, i tant misteris?
- LIBORI:** Vol dir que el banyulenc pensa casar-se, que l'ha picat l'*amor* i que t'estima vol dir que tu seràs la seva dona i ja no patiràs...
- CATERINA:** De cap manera; pare, no, no sóc tan desgraciada! [...]
- LIBORI:** [...] diu que t'estima, i jo li he dit que ni pintat per gendre.
- CATERINA:** [...] La noia del Cafè de la Marina, ben mirat, ha de fer el que vol el seu pare... [...]

Acte segon. Escena XIII

El *Libori* parla amb la *Caterina* per comunicar-li les intencions de *Bernat*...

- Quina opinió li mereix el senyor Bernat a la Caterina? Vol casar-se amb ell?
- Per què canvia d'opinió?
- Quin és el paper de la dona davant dels homes en aquesta època?

Activitats de conclusió

CLAUDI: [...]
Que ets viva!...
El banyulenc! Negocis de garnatxa,
i amunt i avall... Sí, sí, llogueu cadires
i a ral l'entrada; és grassa, la comèdia.
Mussiú Bernat s'endú la Caterina
cap a Banyuls, qué es un país de banyes!

CATERINA: I a tu est sabrà molt greu!...

CLAUDI: Jo el que voldria
és amorrar l'estampa d'aquell brètol.
Me'n recordo, del ball que vas ballar-hi
i dels ulls que hi posava...
[...]

Acte segon. Escena xvi

La *Caterina* i el *Claudi* parlen quan aquest últim ja sap que el Bernat vol casar-se.

- Quina opinió li mereix Bernat al Claudi?
- Quins creieu que són els veritables sentiments del Claudi?

Activitats de conclusió

BERNAT:

[...]

Cap violència

monsieur Libori. Fóra gros domatge
que us escalfèssiu per això; un *afere*
que no ens ha sortit bé; la marsandisa
no era pas del meu gust. Un altru dia
balleu que ens entendrem amb la garnatxa.

[...]

Acte tercer. Escena ix

23 CATERINA:

Si sou vos, pare,
que esteu atabalat; jo me n'alegro,
d'això del banyulenc; jo estic contenta.
Tindrè motius per 'nar-me'n d'aquest poble,
per no veure el Rufí ni la Rufina,
ni veure les mirades que m'insulten,
i seré lliure, compreneu?, ben lliure,
i viuré del treball, i no d'un home
que era un sac de llardons i em feia fàstic.

Acte tercer. Escena x

El Bernat ja no es vol casar amb la Caterina. Ella s'alegra però no així el seu pare.

- Per què no vol casar-se el Bernat amb la Caterina?
- De què vol alliberar-se la Caterina?
- Com interpreteu l'afirmació «viuré del treball, i no d'un home»? Us sembla moderna?

Activitats de conclusió

CLAUDI:

[...]

Veus, Caterina?, tot s'allunya:
l'Amèrica, les llunes, la guitarra,
i les cançons dels italians, tot crema...
Veus?, ja ha passat... Veus si era poca cosa
el bitllet d'emigrant?... Mira la cendra.

Acte tercer. Escena XIII

CATERINA:

A mi em sembla molt bé...

LIBORI:

Doncs, noia, entesos!
Però el viatge...

CLAUDI:

És fum; sols hi ha el viatge
del cafè a l'estació a carregar ampolles
i aprendre a no vessar-les quan s'aboquen.

Acte tercer. Escena xv

El *Claudi*, la *Caterina* i el *Libori* parlen del futur...

- Al primer fragment... Què acaba de fer Claudi abans de dir aquestes paraules?
- Quin valor simbòlic trobeu en les paraules «cendra» i «fum»?
- Com imagines el caràcter de la Caterina a partir d'aquests fragments?

Activitats de conclusió. Anàlisi dramàtic

Primera fase

Antecedentes

Conjunt de referències respecte a l'autor i l'obra que ens ajuden a contextualitzar l'obra.

Quina finalitat creieu que té aquesta obra?
Per què creieu que s'ha escrit *TOT ASSAJANT EL CAFÈ DE LA MARINA**?

Espai

L'espai és el lloc o els llocs on transcorre l'acció dramàtica.

On es desenvolupa l'acció dramàtica de *TAECDLM**?

Temps

El temps fa referència al moment històric en què succeeix l'acció i a la durada de l'acció.

A quina època se situa l'acció dramàtica de *TAECDLM**?

Segona fase

Estructura externa

És la distribució en parts que fem d'una obra. Habitualment les obres dramàtiques es divideixen en actes i els actes en escenes. Els actes estan marcats per la pujada o baixada de teló. Les escenes se succeeixen i es canvia d'escena quan el nombre de personatges que apareixen en l'escenari canvia.

Actes

En quants actes es desenvolupa *TAECDLM**?

Escenes

En quantes escenes es desenvolupa *TAECDLM**?

Estructura interna

Està definida pel tema i l'argument o trama. Aquests elements estan fortament cohesionats entre si.

Tema

Síntesi que expressa la idea del que es vol comunicar.

Quin és el tema de *TAECDLM**?

Argument/trama

És l'acció que desenvolupen uns personatges en conflicte en un lloc i un temps determinats. Habitualment l'acció segueix la seqüència plantejament, nus i desenllaç.

Quin és l'argument de *TAECDLM**?

Activitats de conclusió. Anàlisi dramàtic

Tercera fase

Personatges

Conjunt de protagonistes i antagonistes que desenvolupen una acció a causa del conflicte que esdevé entre ells.

Quins personatges apareixen a TAECOLM*?

Describeu-los físicament i psicològicament.

Qui protagonitza l'obra? Quin és el conflicte dramàtic entre els personatges?

Llenguatge

És la manifestació directa i real dels propis personatges. El llenguatge teatral inclou diàleg, acotacions i expressivitat. A més integra aspectes físics com la gesticulació, el moviment, les inflexions de veu, riures, crits, etc.

Quines peculiaritats trobeu al llenguatge dels personatges de TAECOLM*?

Cuarta fase

Recursos teatrals

Vestuari

Conjunt de peces i adornaments que s'utilitzen per caracteritzar als personatges.

Quina peça de roba o adornament caracteritza a cada personatge de TAECOLM*?

Escenografia

Conjunt de decorats i elements escènics que apareixen en una representació. (Telons, plataforma, bastidors...)

Enumereu els elements escènics i els objectes que més us hagin cridat l'atenció durant la representació. Creieu que tenen un valor simbòlic?

Atrezzo

Conjunt de mobiliari i objectes que els personatges utilitzen per interaccionar entre ells.

So

Material tècnic que s'utilitza en la representació fora i dins de l'escena. (focus, taula de so, micròfons...)

Quins recursos sonors i d'il·luminació s'utilitzen en TAECOLM*?

Il·luminació